

במרחב הפתוח

שיעור פתיחת שנה ראשונה

של"ח וידיעת הארץ

רעיון מרכזי: שיעור זה מהווה מבוא לתוכנית של"ח וידיעת הארץ החושף בפני התלמיד מהם התחומים בהם עוסק של"ח ומה נדרש ממנו על מנת להצליח בשיעור. השיעור מותאם למרחב הפתוח ובהתאמה לתקופת הקורונה.

מטרה: להיחשף למגוון תחומי הדעת בהם עוסק מקצוע השל"ח תוך התנסות בדרכי פעולתו.

ידע: תחום של"ח וידיעת הארץ הוא מקצוע רב תחומי המתקיים בזירות שונות ובמסגרות פעילות מגוונות (כתה-שדה, ימי סיור, פעילויות במרחב הפתוח, מסעות וגיחות). בהתאם להנחיות משרד הבריאות נפעל גם בלמידה מרחוק ונשתמש באמצעים מקוונים להעשרת הידע תוך חשיפה לדרישות המקצוע.

מיומנויות:

1. לחקור כיוונים חדשים ולחפש תשובות
2. לחשוב מחוץ לתבניות קבועות
3. להשתמש בידע קיים בהקשר חדש
4. לשתף ידע ורעיונות
5. לסכם מידע
6. להכיר במאפיינים אישיים
7. להקשיב לדברי האחר באופן מכובד
8. להתבונן בנוף ולשאול שאלות

ערכים:

1. גילוי עניין וסקרנות בנושאי מקצוע השל"ח
2. גילוי עניין וסקרנות במרחב בו מתבצעת פעילות השדה
3. מחשבה עצמית ויוזמה תוך כדי השתתפות בפעילויות
4. נטילת אחריות לשדה, ללאום ולחברה (לשל"ח)
5. מחויבות לערכי המורשת והתרבות הייחודיים ללאום ולחברה
6. מעורבות חברתית תוך התנסות בפעילויות מגוונות
7. מחויבות לטבע ולשמירתו

ניהול זמנים

שלב	נושא	זמן
פתיחה	בדיקת נוכחות משחק הכירות	30 דק'
גוף השיעור	הבהרת המושג של"ח נספח של"ח זו המשמעות 1. מה הוא השדה בשל"ח נספח האמת לא שמתי לב שזה כאן, מה זה?	45 דק'

משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

15 דק'	הפסקה	
35 דק'	2. מהו הלאום בשל"ח נספח מאפיינים ללאום מי מזהה? נספח מאפיינים ללאום מי מזהה? נספח בדרך לריבונות האנשים/האירועים מעצבי הדרך. 3. מהי החברה בשל"ח – מעגל של"ח	גוף השיעור המשך
40 דק'		
15 דק'	הפסקה	
30 דק'	ופנינו לאן? (20 דק') נספח ים יבשה בניחוח של"ח	סיכום
		הערכה

פתיחה - הכירות עם הנפשות... (30 דק')

בדיקת נוכחות

משחק הכירות מורה-תלמידים.

כל אחד צריך לבחור חיה/צמח/דמות/ אירוע שהוא מזדהה איתו .

עורכים סבב בו כל אחד אומר את שמו את השם של מה שבחר ומסביר מדוע הוא מזדהה עימו.

(ניתן להוסיף ולהקשות בסבב כל אחד חוזר על שמות התלמידים שהיו לפניו ועל הדבר שהם הזדהו איתם).

גוף השיעור - הבהרת המושג של"ח (145 דק')

המורה שואל מה זה לדעתם של"ח ואחר כך מסביר כי של"ח וידיעת הארץ הוא מקצוע ייחודי והוא כתוב בראשי תיבות של"ח

של"ח - שדה, לאום, חברה נספח של"ח זו המשמעות.

1. מה הוא השדה בשל"ח (45 דק')

1. המורה מספר שבשל"ח משלבים לימוד בכתה עם לימוד בשדה, הנושאים אותם אנחנו לומדים במפגשי הכתה (או כעת במפגשים במרחב הפתוח) אנחנו נראה ב"לייב" ביום השדה / בטיול / בגיחה (5 דק')
2. כעת נתנסה בלמידת שדה, נחקור אותו על מנת להבין מה יש לנו כאן על ידי התבוננות וחקר.

כל חולייה מקבלת כרטיס משימה נספח **האמת לא שמתי לב שזה כאן, מה זה?**

תפקידה

של החולייה לזהות משהו (במרחב אותו הגדיר המורה) עץ/מבנה/עצם כלשהו ולחקור אותו

בהתאם לכרטיסיה שקיבל (20 דק')

3. בתום הזמן שהקציב המורה הכיתה מתכנסת למליאה (לפי חוליות תוך שמירת מרחק), כל חולייה בתורה מציגה בפני הכתה את ממצאיה (10 דק')
4. סיכום פעילות, המורה מסביר שבשל"ח אנחנו נוהגים להתבונן בסביבה בה אנחנו מסיירים (ביש"מ/מטיול/מסע/גיחה) לשאול שאלות, ולהבין איך כל דבר בו אנחנו פוגשים (חי, צומח או דומם) הגיע לכאן ומה מקומו, תפקידו והשפעתו על הסביבה (5 דק').

מומלץ: שלכל תלמיד תהייה כרטיסיית חקר לא רק לראש הקבוצה, להיעזר בפאלפון לצורך קבלת מידע אודות המושא הנחקר.

הפסקה 15 דק'

2. מהו הלאום בשל"ח (35 דק')

1. המורה אומר עסקנו באות 'ש' במילה של"ח, כעת נפנה לאות 'ל' – זוכרים מהי? – לאום.

משרד החינוך

אגף של"ח וידיעת הארץ

"מישהו יודע למה הכוונה במילה לאום?" – שואל המורה תשובות... ואז מבקש המורה מהתלמידים לתת דוגמאות ללאומים נוספים... (צרפתים, אנגלים, רוסים...) ואז מדגיש המורה כי אצלנו הדת היא זו שמדגישה את הלאום אצלנו בשונה מלאומים אחרים.

לאום = קבוצה אתנית המתלכדת סביב יעדים מדיניים ומבקשת הגדרה עצמית והקמת מוסדות פוליטיים בטריטוריה משותפת ששייכת לה.

המורה מגדיר את המילה ואומר כי לקבוצה המשתייכת ללאום מסוים יש יסודות משותפים המאחדים אותם – בואו ונראה מה הם, בנקודה זו יעצור המורה מההסבר ויפנה למשחק קצר נספח **מאפיינים ללאום מי מזהה?**

2. משחק בנושא מאפייני לאום (15 דק')

המשימה: לגלות מה המאפיין שכתוב על הפתק על ידי שאלות לכתה.

הפעילות: כל פעם המורה יציג מאפיין לאום שכתוב בנספח **מאפיינים ללאום מי מזהה?** לכתה חוץ מלחוליה הנבחרת, החוליה שלא ראתה את מה שכתוב על הכרטיסיה צריכה על ידי שאלות להגיע למילה הרשומה.

בכל פעם קבוצה אחרת צריכה לנחש.

(אפשר לשנות את המשחק ובמקום שאלות ותשובות להציג לחוליה את הכרטיסיה והיא צריכה להעביר את המילה בפנטומימה – קשה אבל אפשרי).

בסוף המשחק יחזור וידגיש המורה את המאפיינים: טריטוריה, שפה, דת, תרבות, היסטוריה משותפת, מוצא.

3. תשבץ (15 דק') כעת יאמר המורה כי בשל"ח אנחנו לומדים על הלאום שלנו על ידי

הכרת הסיפור של האנשים ושל אירועים שהשפיעו ועיצבו את הדרך להקמת מדינה ריבונית – מדינת ישראל, על הסיבות שהניעו אותם, על המעשים שלהם ויוצאים ביום השדה לראות ולהבין איפה ומה היה והתרחש בארץ שלנו.

המורה אומר שכעת נפגוש כמה מהם דרך תשבץ (בתשבץ ניתן למצוא את התשובות – שמות האנשים/אירועים בגופי הטקסטים המופיעים בדף נספח **בדרך לריבונות האנשים/האירועים מעצבי הדרך**).

משרד החינוך

אגף של"ח וידיעת הארץ

בסוף התשבץ המורה מסכם עובר בזריזות על שמות האנשים ופועלים בקצרה ותרומתם למדינה שבדרך ומסביר כי בשיעורים/פעילויות שלנו נחשף לתהליך שעברה הארץ שלנו ונתרשם מתרומתם של אנשים/מאורעות אלה למדינה.

3. מהי החברה בשל"ח – מעגל של"ח (40 דק')

המורה שואל אם מישהו יכול לאמר מה היא חברה, אחרי שמספר תלמידים הגדירו מהי חברה לדעתם המורה מרכז את התשובות לכלל הגדרה אחת.

חברה = קבוצת אנשים, המאוגדת על ידי פעילות משותפת אחת לכל הפחות (ויקיפדיה)

המורה שואל איזה סוגי חברות מכירים התלמידים, מספר תלמידים עונים: חברה חילונית/דתית, חברה ישראלית, חברה אתיופית/רוסית/תימנית...חברה ערבית/נוצרית, חברה שנוהגת לרכוב ביחד כל יום שישי, חברה ש..., בתם התשובות המורה מסכם ומוסיף שלפי ההגדרה גם בית הספר שלהם הוא חברה וגם הכתה ח'. בה הם לומדים היא חברה...

כעת מבקש המורה מהתלמידים לקחת כמה רגעים ולחשוב האם הם שייכים לחברה כלשהי? הם עצמם או המשפחה שלהם.... אם התלמידים לא מצליחים לזהות חברה כזו אפשר להציע להם לאמר לאיזה חברה הם היו רוצים להשתייך... אחרי מספר דק' עורך המורה סבב בו כל תלמיד מספר לאיזה חברה הוא שייך/או רוצה להשתייך.

בסוף המורה מסכם ואומר כי חברה מעניקה חוסן לחבריה (עוזרת, מעניקה, מחבקת) וכי ההתנהלות מכבדת וסובלנית בתוך החברה חשובה על מנת שחבריה יועצמו מעצם חברותם בתוכה.

הוא מוסיף ואומר שבשל"ח נעסוק בחברה שלנו נראה איך אנחנו משתלבים בתוכה, מה האחריות שלנו לגביה וכיצד ניתן להיות מעורבים, פעילים ותורמים בקהילה ובחברה.

כללי מעגל של"ח:

1. כולם מדברים

- משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ
2. רק מי שחפץ בידו מדבר (הפעם נחזיק חפץ וירטואלי – קורונה...)
 3. יש לדבר בקצרה
 4. אין להגיב לדברי חברים שדיברו (ניתן לשוחח בסוף הפעילות)

הפסקה 15 דק'

סיכום - ופנינו לאן? (30 דק')

משחק שדה – לאום – חברה על משקל ים יבשה

בשלב הראשון המורה מחליט מהם שלושת העוגנים: עיגול בגיר על המדרכה / עץ / ספספל
או כל דבר אחר בהם עליהם יתלה את של"ח, מצורף נספח **ים יבשה בניחוח של"ח**, ניתן
להצמיד את השלטים עם נעץ למה שתבחרו).

בשלב הראשון המורה אומר בכל פעם שדה/לאום/חברה וצריך לרוץ למקום המסומן.

בשלב השני מציין המורה מרכיבים מתוך הקבוצות שדה, לאום וחברה והתלמידים צריכים
להגיע לעוגן אליו משתייכת המילה שנאמרה למשל:

שדה: נחל, שבלול, אקליפטוס, סלע, זאב, ים...

לאום: הרצל, בן גוריון, חלוצים, בני ישראל, נעמי שמר...

חברה: כתה ח'.., שם העיר/מושב, מדינת ישראל, מטפסי ההרים, מטיילים בשבת...

משרד החינוך

אגף של"ח וידיעת הארץ

המורה מסכם ואומר כי היום למדנו מה הוא מקצוע השל"ח ומבקש לראות מי זוכר מה כולל המקצוע נגיעה בתחום השדה, הלאום והחברה. נושאים אלה ילמדו בכתה/ברשת/במרחב הפתוח ובשדה = ימי שדה/טיול/גיחה (הכל במסגרת תקן משרד הבריאות) איך מצליחים המקצוע? כאן יפרוס המורה את משנתו ציוד/מרכיבי הציון...

לסיום יספר המורה על המש"צים, על דרך ההצטרפות אליהם, על הפעילויות השונות שמתקיימות במסגרת זו ומזמין אותם להירשם (בדרך שיבחר) ולהגיע לפעילות הפתיחה.

המורה ישאל את התלמידים: לאור מה שחווינו היום מה הייתם מצפים שיקרה בשיעור ובפעילויות האחרות ורושם לעצמו, אחר כך מסביר הוא את הציפיות שלו לגבי נוכחות, ציוד, פעילות במסגרת השל"ח – ניתן לחלק לכל תלמיד פתקית עליה ירשום את צפיותיו, המורה יאסוף את הפתקיות ואלה יחשפו שוב בשיעור סיכום השנה.

של"ח זו המשמעות

ש ל " ח
שדה לאום חברה

מאפיינים ללאום מי מזהה?

תרבות

דת

משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

מוצא

היסטוריה
משותפת

משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

חנה מייזל

הקימה חווה להכשרת נשים לעבודה חקלאית בכנרת, קיוותה, להפצת תורתה החקלאית במושבות הגליל; בשנת 1919 **ניהלה** בתל-אביב מטבח פועלים, אשר סיפק אוכל מזין וזול לפועלי העלייה השלישית. **ניהלה** בית-ספר חקלאי לנערות בנהלל.

מלחמת שש הימים

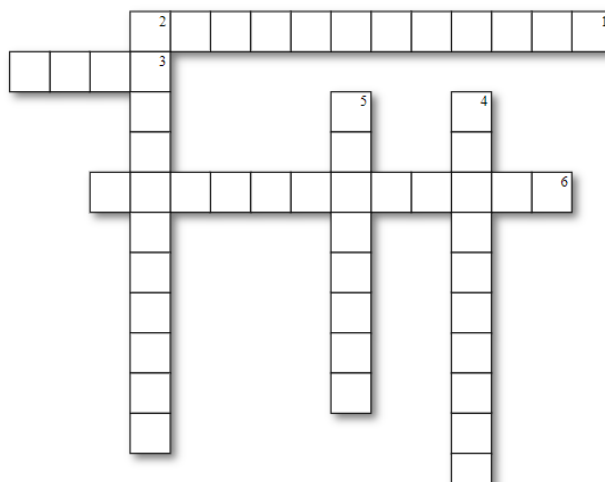
ביוני 1967 יצאה למלחמה שלישית שנכפתה עליה והייתה הקצרה מכולן. כנגד כל הסיכויים הצליחה ישראל לגבור על צבאותיהן של שלוש משכנותיה ממזרח, צפון ומדרום. במלחמה השתלטה ישראל על שטחי יהודה ושומרון (הגדה המערבית), על רמת הגולן, רצועת עזה וחצי האי סיני.

זאב ז'בוטינסקי

הקדיש את רוב זמנו לציונות. ניצל את כישרונו בכתיבה ובנאומים ופרסם מאמרים רבים בנושאי הציונות בשפה הרוסית. הוא נדד ברחבי רוסיה ונאם בפני קהילות יהודיות רבות על השקפותיו הציוניות. ז'בוטינסקי נאבק למען השפה העברית ולהקמת אוניברסיטה עברית בארץ-ישראל. הקים את תנועת הנוער ביתר.

הכרזת העצמאות

בה' באייר תש"ח הכריז יושב ראש מנהלת העם **דוד בן-גוריון** על הקמת מדינת ישראל ונחתמה מגילת העצמאות. מדינת ישראל חוגגת מאז מידי שנה את יום העצמאות בתאריך זה.

משרד החינוך אגף של"ח וידיעת הארץ

הרצל

מפתח רעיון הציונות המדינית ומייסד הציונות כתנועה לאומית-מדינית ממוסדת. רעיונותיו של הרצל מצאו הד בקרב יהדות אירופה, והגיעו לקהילות היהודים בכל העולם. תמיכת המוני היהודים ברעיונות הציונות השפיעה על התגברות גלי העלייה לארץ ישראל, והיא זו שאפשרה בסופו של דבר את הקמת מדינת ישראל.

מלחמת העצמאות

המלחמה החלה למחרת החלטת העצרת הכללית של האו"ם, ב-29 בנובמבר 1947. היא לא הסתיימה בהסכמי שלום, אם זאת ישראל הצליחה להרחיב בהרבה את הגבולות שעליהן הוחלט בעצרת האו"ם.

**מצאו את
התשובות בריבועי
המידע.**

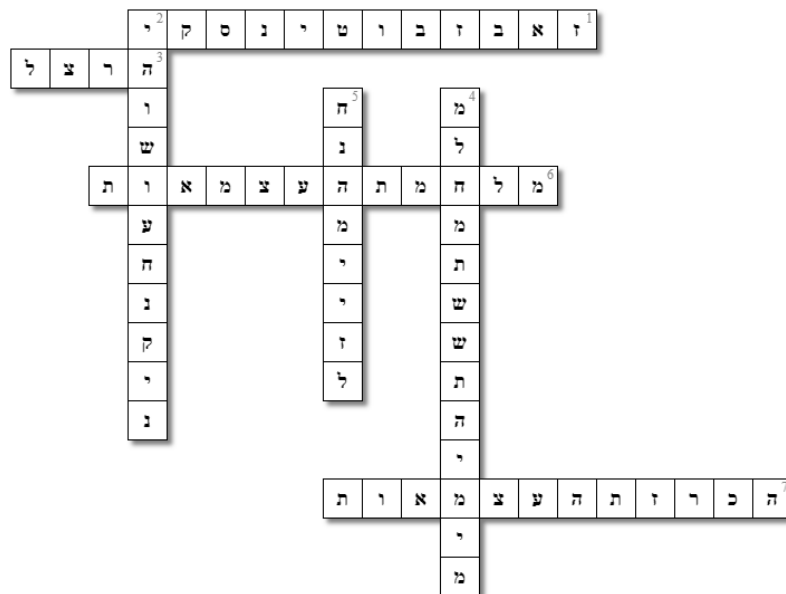
יהושוע הנקין

גואל אדמות העמק, מאנשי הציונות המעשית, מנהלה של הכשרת היישוב. רכש כ-750,000 דונם של קרקעות בארץ ישראל ובמיוחד בעמק יזרעאל, עבור ההתיישבות היהודית, מתוך כ-2 מיליון דונם קרקע פרטית שהיו בבעלות יהודית ערב מלחמת העצמאות.

בדרך לריבונות

האנשים/האירועים מעצבי הדרך

תשובות למורה

מאונך

2. רכש קרקעות למען המדינה מכספו האישי
4. המדינה הצליחה בה כנגד כל הסיכויים ואף הרחיבה את שיטחה
5. האמינה כי יש לחנך גם את הבנות לעבודת האדמה

מאונך

1. האמין כי יש לעשות שימוש בשפה העברית בכתיבה ובדיבור
3. בזכות רעיונותיו התאפשרה בסוף הקמת מדינת ישראל
6. אחריה הורחבו גבולות המדינה
7. בה הוכרז על הקמת מדינת ישראל

הרצל - בזכות רעיונותיו התאפשרה בסוף הקמת מדינת ישראל
זאב ז'בוטינסקי - האמין כי יש לעשות שימוש בשפה העברית בכתיבה ובדיבור
יהושע חנקין - רכש קרקעות למען המדינה מכספו האישי
חנה מייזל - האמינה כי יש לחנך גם את הבנות לעבודת האדמה
הכרזת העצמאות - בה הוכרז על הקמת מדינת ישראל
מלחמת העצמאות - אחריה הורחבו גבולות המדינה
מלחמת ששת הימים - המדינה הצליחה בה כנגד כל הסיכויים ואף הרחיבה את שטחה

האמת לא שמתי לב שזה כאן, מה זה?

הסתובבו בשטח אותו הגדיר לכם המורה וחפשו דבר מה מעניין שצד את עיניכם עץ/מבנה/שריד/עצם כלשהו... עמדו לידו וענו את השאלות הבאות:

כתבו תיאור מפורט של מושא המחקר:

אפיינו אותו (אם מדובר בצומח – מה שמו, אם במבנה או עצם כלשהו מה תפקידו / ייעודו וכדומה).

מדוע בחרתם דווקא במושא מחקר זה?

מידות מושא המחקר מדדו את האורך והרוחב שלו בצעדים
(...והעריכו את גובהו - חשבו על דרך

אורך _____ צעדים
רוחב _____
גובה _____

ים יבשה בניחוח של"ח

לצא

שדה

חברה